

Część I

ŻYCIE I PRACA DR LUDWINY PALKI

Dr Ludwina Palka
—wychowawca, nauczyciel akademicki i naukowiec

Ludwina Palka urodziła się 19 marca 1940 roku w rodzinie podhalańskich gospodarzy, Antoniny i Władysława Mulićów w Ratułowie k. Nowego Targu. Tam też ukończyła szkołę podstawową. Do Liceum Ogólnokształcącego uczęszczała w Nowym Targu, gdzie w roku 1958 złożyła egzamin dojrzałości. Z pięknego Podhala wyniosła świeżość umysłu, szczerść, otwartość i prostolinijność, wielkie zainteresowanie przyrodą i sprawami ludzkimi, a także podziwu godną pracowitość i wytrwałość w dążeniu do wytyczonego przez siebie celu. Dzięki tym zaletom osobowości, jak również wrodzonej i wybitnej inteligencji z wyróżnieniem kończyła kolejne etapy nauki i studiów.

W latach 1958-1960 studiowała biologię w I Studium Nauczycielskim we Wrocławiu. Duży wpływ na pogłębienie jej zainteresowań naukowych i zawodowych wywarła wówczas dr Janina Poluszyńska, znana i ceniona jako doświadczony pedagog i dydaktyk biologii.

Bezpośrednio po ukończeniu SN podjęła dr Ludwina Palka w 1960 roku studia biologiczne w Wyższej Szkole Pedago-

gicznej w Krakowie. Pracę magisterską wykonywała pod kierunkiem prof. dra hab. Jana Zurzyckiego w Katedrze Botaniki i Fizjologii Roślin, na temat: "Badania porównawcze nad testami biologicznymi stosowane do oznaczania hormonów wzrostowych". Studia ukończyła w 1965 roku z wyróżnieniem i uzyskała tytuł magistra biologii.

Dzięki tym wyróżniającym postępom została przyjęta bezpośrednio po ukończeniu studiów na roczny staż asystentki (1965/66) w Katedrze Zoologii. W 1966 roku uzyskała stanowisko asystenta w Zakładzie Dydaktyki Biologii, a w roku 1968 została starszym asystentem. Od pierwszych lat pracy w WSP łączyła pracę dydaktyczną i wychowawczą z intensywnymi badaniami naukowymi. Specjalizacja w dziedzinie fizjologii roślin i jej dydaktyki przyczyniła się zarówno do systematycznego pogłębiania wiedzy fizjologicznej jak i gruntownego opanowania metodycznej literatury dotyczącej tych treści rzeczowych.

W początkowym okresie swej badawczej działalności (1967-1972) zajęła się dr L. Palka szczególnie problemem kształtowania pojęć z fizjologii roślin i realizacją treści rzeczowych z tego zakresu.

W latach 1967-71 pod naukowym kierunkiem prof. dra hab. J. Zurzyckiego prowadziła badania nad trudnościami w kształtowaniu pojęć z fizjologii roślin w szkole podstawowej. Pierwsze komunikaty dotyczące ich przebiegu przedstawiła w roku 1970 na I Ogólnopolskim Seminarium Dydaktyki Biologii w Krakowie oraz 1971 roku na IX Schulbiologentage w Güstrow (NRD).

Teoretyczne założenia i wyniki tych badań ujęła w rozprawie doktorskiej pt. "Badania nad trudnościami w kształtowaniu pojęć z zakresu fizjologii roślin w procesie nauczania". Była to pierwsza praca doktorska z dydaktyki biologii wykonana w WSP w Krakowie. Walory naukowe tej rozprawy doktorskiej jak i przebieg jej publicznej obrony

w 1972 roku spowodowały jednogłośnie podjęcie uchwały Rady Wydziału Geograficzno-Biologicznego przy WSP w Krakowie o przyznaniu tytułu dra nauk przyrodniczych oraz wyróżnieniu mgr L. Palki. Wkrótce po tym powołana została przez władze WSP w Krakowie na stanowisko adiunkta w Zakładzie Dydaktyki Biologii - Instytutu Biologii. Już wówczas uwydatniła się jej głęboka troska o poziom wykonywanych prac naukowych oraz poczucie odpowiedzialności za ich rzetelność naukową. W 1976 roku dr L. Palka za rozprawę doktorską uzyskała nagrodę naukową Ministra Nauki, Techniki i Szkolnictwa Wyższego III stopnia.

Analiza i ocena przydatności procedur badawczych stosowanych we własnych badaniach nad kształtowaniem pojęć fizjologicznych doprowadziły do opracowania wartościowego studium z metodologii badań z dydaktyki biologii przedstawionego w czasie plenarnych obrad na II Ogólnopolskim Seminarium Dydaktyki Biologii w roku 1973 w Warszawie (L. Palka 1976 [15]). W roku 1976 podczas XIII Dni Biologów Szkolnych (Schulbiologentage) w Neubrandenburgu w NRD po raz pierwszy przedstawiła dr L. Palka zagadnienia strukturyzacji fizjologicznych treści nauczania. W tym czasie zacieśniła się jej współpraca naukowa z zespołem Metodyki Biologii przy Uniwersytecie im. Ernesta Moritza Arndta w Greifswaldzie kierowanym przez wybitnego metodyka prof. dra sc. J. Müllera. Dr L. Palka odbywała tam kilkakrotnie staże i konsultacje naukowe, uczestniczyła w seminariach naukowych i wygłaszała wykłady dla pracowników naukowych i studentów. Zacieśniająca się współpraca wpłynęła na podjęcie wspólnych prac i problemów, a następnie publikacji (np. L. Palka, S. Münchberger 1977 [21], J. Müller, L. Palka 1978 [23] - 1984 [57]).

Konsekwentnie kontynuuje badania w zakresie podjętej na samym początku problematyki pracy badawczej. Takie podejście pozwalało na stałe pogłębianie wiedzy i doświadcze-

nia naukowego oraz logiczne wiązanie ze sobą badanych zagadnień.

W latach 1972-1980 prowadziła dr L. Palka intensywne studia teoretyczne i empiryczne badania nad strukturyzacją treści nauczania i strukturalnym nauczaniem biologii. Doprowadziły one do opracowania wydanej już pośmiertnie rozprawy habilitacyjnej pt. "Skuteczność strukturalnego nauczania i uczenia się biologii" (L. Palka 1982 [45]), która będzie mieć duże znaczenie dla dalszego rozwoju dydaktyki biologii.

Pełny dorobek naukowy dr L. Palki wyraża się liczbą 65 prac, z których 6 znajduje się jeszcze w druku. Poza pracami dotyczącymi kształtowania pojęć i strukturalnego nauczania biologii obejmuje on publikacje poświęcone dydaktyce szkoły wyższej, problemom związanym z nauką weryfikacją podręczników biologii dla uczniów i podręczników dla nauczycieli biologii, jak również rozwojem myślenia uczniów, kształtowaniem logicznych operacji umysłowych, aktywizowaniem uczniów i wykorzystywaniem środków dydaktycznych w nauczaniu biologii. Pracę dydaktyczno-wychowawczą wykonywała dr L. Palka z wielkim zamiłowaniem i stałym emocjonalnym zaangażowaniem.

Obok ćwiczeń z dydaktyki biologii prowadziła wykłady, seminaria magisterskie, zajęcia na studium podyplomowym i seminaria na zaocznym studium doktoranckim. Samodzielnie kierowała 6 pracami dyplomowymi oraz 23 pracami magisterskimi.

Oprócz wielu zajęć dydaktycznych dr L. Palka pełniła społecznie wiele funkcji wychowawczych i organizacyjnych (np. opiekuna Sekcji Dydaktycznej Koła Naukowego Biologów, opiekuna rocznika studenckiego, opiekuna domu studenckiego, organizatora praktyk pedagogicznych, członka Rady Naukowej WSP, przedstawiciela adiunktów w Radzie Wydziału Biologiczno-Geograficznego).

Głęboka wiedza biologiczna, psychologiczno-pedagogiczna i biologiczno-dydaktyczna, wysokie wymagania stawiane sobie i słuchaczom przy równoczesnej życzliwości, gotowości służenia radą i pomocą oraz poszanowanie każdej osobowości były źródłem powszechnego, przez nikogo nie kwestionowanego autorytetu, który uznawali wszyscy współpracownicy, przełożeni, nauczyciele biologii i studenci.

Uznanie Władz Uczelni i Ministerstwa wyraziło się przyznaniem jej poza wymienioną w roku 1976 Nagrodą Ministra za wzorową pracę dydaktyczno-wychowawczą, kilku nagród Rektora WSP i listów gratulacyjnych Rektora WSP. Za wieloletni udział w pracach Wojewódzkiego Komitetu Olimpiady Biologicznej w Krakowie (w latach 1974 - 80) otrzymała w 1981 roku przez Komitet Główny Olimpiady Biologicznej przy PTP im. Kopernika - Złotą Odznakę Olimpiady Biologicznej. Odrębny rozdział stanowi udział dr L. Palki w krajowych i zagranicznych konferencjach i seminariach dydaktyków biologii, a także w doskonaleniu nauczycieli biologii. Przytoczone fakty świadczą dobitnie, że od wielu lat dr L. Palka pełniła faktycznie obowiązki samodzielnego pracownika naukowego. Tę dojrzałość naukową potwierdziła także wykonaniem wysoko ocenionej przez recenzentów pracy habilitacyjnej.

Dr L. Palka wykonywała wszystkie obowiązki naukowo-dydaktyczne i prace społeczne bardzo rzetelnie i z dużym zaangażowaniem. Każdą ważniejszą decyzję podejmowała po dłuższym namyśle i zgodnie z własnym sumieniem. Głęboko przeżywała te sytuacje, w których zmuszona była do postępowania wbrew swym zasadom i poglądom. W toku dyskusji i rozmów, o ile zachodziła tego potrzeba, nie cofała się przed jasnym i otwartym przedstawieniem własnego stanowiska oraz obroną swych poglądów. Potrafiła jednak przyznać rację drugiej stronie, o ile została przekonana wagą argu-

mentów. Coraz bardziej zaznaczała się indywidualność osobowości dr L. Palki, a szczególnie w ostatnich miesiącach świadomości tragicznej choroby.

Dr L. Palka zmarła w dniu 10 grudnia 1982 roku w Chrzanowie i została tam pochowana na miejscowym cmentarzu.

Z wielu ośrodków naukowych w kraju i za granicą oraz od nauczycieli biologii nadeszły wyrazy uznania dla śp. Ludwiny Palki jako człowieka oraz zasłużonego nauczyciela i teoretyka dydaktyki biologii w Polsce.

Dr L. Palka żyjąc krótko zrobiła wiele. Jej praca utrwalona zarówno w rozlicznych publikacjach jak i umysłach ludzi z nią współpracujących pozostawiła trwałe ślady.

Opracował: WIESŁAW STAWINSKI